

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв
імені Валентини Волошиної

ДИПЛОМНА РОБОТА

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ, ФОРТЕПІАННОЇ МУЗИКИ

Студентки 2 курсу групи 2 МММ
галузі знань 02 культура і мистецтво
спеціальності 025 Музичне мистецтво
Освітня програма Музичне мистецтво
Ступеня вищої освіти магістр
Котик Юлії Петрівни
Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Теплова Олена Юріївна

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали прізвище)

_____ (підпис) (ініціали прізвище)

_____ (підпис) (ініціали прізвище)

Вінниця - 2020 р.

ЗМІСТ:

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. Естетично-виховні можливості музичного навчання молодших школярів в наукових дослідженнях	6
1.1. Теоретичні засади естетичного виховання учнів засобами музичного мистецтва.....	6
1.2. Педагогічні концепції музично-естетичного виховання учнів молодшого шкільного віку	14
1.3. Специфіка музичного виховання учнів 1- 4 класів	25
РОЗДІЛ II. Педагогічний процес естетичного виховання молодших школярів засобами музичного мистецтва	35
2.1. Інструментальні твори українських композиторів як фактор естетичного виховання молодших школярів	35
2.2. Музично-естетичне виховання учнів засобами сучасної української фортепіанної спадщини	38
2.3. Виховна роль музичних творів на українській основі в процесі естетичного виховання молодших школярів	43
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	50
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Велике значення для естетичного виховання молодших школярів засобами сучасної української, фортепіанної музики має формування музично-естетичної культури особистості. Розвиток багатонаціональної української музики передбачає композиторський пошук музичної інтонації, емоційних сфер й стильових тенденцій. Насамперед, використання сучасної музики українських композиторів - унікальне явище у вихованні учнів музичної культури. В історії ХХ століття, пов'язаній із створенням дитячої інструментальної музики, особлива роль відводиться формуванню їх світогляду і музичного смаку. В кожному епоху українські композитори, такі як: Валентин Сильвестров, Жанна Колодуб, Мирослав Скорик, Юрій Шамо - впевнено вводять у фортепіанну літературу елементи сучасної музичної мови, прагнуть наблизити сприйняття дітей до складних явищ музики ХХІ століття. Для музичної творчості на сучасному етапі ґрунтовно відзначається об'єднання характерних ознак, саме як: навчання, виховання естетичного сприйняття і розвиток виконавських можливостей учнів.

Оскільки, найважливіший засіб формування особистості по відношенню до музичного мистецтва - це її естетичні якості, соціальні ідеали та гуманізм. Удосконалення музично-естетичного виховання школяра фортепіанної музики зразками музичних творів є основою й засобом їх розвитку художньо-творчих здібностей. Тому дана тема в наш час є досить актуальною.

Метою дослідження є вивчення та аналіз педагогічних умов естетичного виховання молодших школярів засобами фортепіанної музики українських композиторів кінця ХХ - початку ХХІ століття.

Згідно поставленої мети впливають наступні **завдання**:

- ознайомитись із науковою літературою, по даній темі;
- визначити основні фактори впливу сучасної української фортепіанної музики на процес естетичного виховання молодших школярів;

- проаналізувати педагогічні етапи процесу естетичного виховання учнів засобами фортепіанної музики для дітей українських композиторів кінця XX - початку XXI століття;

- дослідити виховний вплив української фортепіанної спадщини на естетичний рівень молодших школярів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Магістерську роботу виконано на кафедрі музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського відповідно теми «Жанр прелюдії у творчості композиторів XIX – XX сторіччя». Тему дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського (протокол №103С від 10 жовтня 2019 року).

Об'єкт дослідження – процес естетичного виховання молодших школярів засобами сучасного українського фортепіанного мистецтва.

Предмет дослідження – жанри та форми сучасної української фортепіанної музики, як вагомий фактор впливу на процес естетичного виховання молодших учнів.

Методи дослідження зумовлені темою та завданнями роботи. У роботі використовувалися загальнонаукові та описовий метод, аналізу, й порівняльно-зіставний. Із міждисциплінарних застосовано системний метод та метод концепції, які дали змогу розглянути об'єкт дослідження як єдине ціле. Із загально логічних застосовано метод аналізу та синтезу, з емпіричних - метод аналізу доступної наукової літератури. У ході підготовки дослідження перевага надавалася порівняльно-музичному, проблемно-етапному методам.

При написанні роботи використовувалися такі педагогічні принципи: музичність, який дозволяє виявляти характер музично-естетичного розвитку молодших школярів в українській фортепіанній літературі, об'єктивності - базується на критичній оцінці передумов формування музичного сприймання і естетичного світогляду молодших учнів, який дає змогу всебічно їх дослідити.

Актуальність дослідження полягає у постановці та розробці нагальної виховної проблеми, яка не отримала всебічного та ґрунтовного висвітлення в питанні естетичного виховання й активного розвитку музичного виховання молодших школярів, їхньої здатності сприймати музику, як естетичне явище.

Практичне значення роботи полягає в тому, що основні положення й висновки дослідження можуть бути використані для поглиблення знань з теми «Естетичне виховання молодших школярів засобами сучасної української, фортепіанної музики».

Апробація результатів дослідження.

Основні положення та результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях на кафедрі музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії.

Публікації. Оpubліковано дві статті: «Естетичне виховання молодших школярів засобами сучасної української, фортепіанної музики», «Педагогічні умови естетичного виховання молодших школярів засобами сучасної української фортепіанної музики».

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів (6 параграфів), загальних висновків, списку використаних джерел та літератури (72 найменувань), додатки. Загальний обсяг роботи становить 60 сторінок, основний текст викладено на 50 сторінках друкованого тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Анджейчак А. *Психолого – педагогічні умови формування музично-творчого школяра в освітньо-виховних закладах*. Педагогіка музичного виховання учня: Збірник наукових праць. М.: Творча особистість, Вип. 5 (3). 2000. с. 8 – 22
2. Апраксина О. *Методика музичного виховання в школі*. М.: Просвіта, 1983. с. 224
3. Арістова Л. *Естетичне виховання до музичного мистецтва: теоретичні підходи*. Музичне мистецтво та освіта: Збірник наукових праць. К.: Просвіта, Вип. 3. 2007. с. 18-22
4. Афанасьєв Ю. *Підготовка юних музикантів до українського фортепіанного музичного мистецтва: уроки композитора Віктора Косенка*. К.: ДАКККіМ. 2009. с. 49
5. Барко В. *Як визначити творчі, музичні здібності молодшого школяра?* Музичний розвиток особистості: Збірник наукових праць. К.: Просвіта, 2001. с. 79
6. Бекетова Ю. *Музично-естетичне виховання молодших школярів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського*. Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Х.: ХДПУ, Вип. 10 (2). 1999. с. 39 – 40
7. Берхін Н. *Специфіка музичного мистецтва*. М.: Знання, 1984. с. 62
8. Бех І. *Виховання особистості: становлення до духовності*. Наукове видання. К.: Либідь, 2006. с. 272
9. Бех І. *Вікова психологія молодших школярів*. К.: Радянська школа, 1976. с. 270
10. Верб В. *Мистецтво і музичний розвиток молодших учнів*. Монографія: творчість – особистість. Л.: Просвіта, 1977. с. 116
11. Вермеєв А. *Естетичне виховання: сутність і взаємозв'язок*. Мистецтво та освіта: Збірник наукових праць. К.: Просвіта, Вип. 3 (21).

2002. с. 4-10

12. Ветлугіна Н. *Музичне виховання в загальноосвітній школі*. Педагогіка і музичне мистецтво: Збірник наукових праць. К.: Вища школа, Вип. 17 (3). 1978. с. 401

13. Виготська Н. *Естетичне мистецтво: педагогічний аспект*. К.: Радянська школа, 1980. с. 173

14. Виготський Л. *Психологія мистецтва*. М.: Музичне мистецтво, 1986. с. 573

15. Волкова Н. *Педагогічні аспекти розвитку музичної культури*. К.: Просвіта, 2003. с. 292

16. Волобуєва Т. *Розвиток творчої компетентості молодших школярів*. Творче виховання: Збірник наукових праць. Х.: Управління школою, 2005. с. 110

17. Гончаров І. *Естетичне виховання молодших школярів засобами мистецтва і дійсності*. М.: Педагогіка, 1986. 128 с.

18. Довідник *Естетичне виховання*. К.: Політвидав України, 1989. с. 211

19. Грищенко Т. *Зміст і організація музичної культури виховання молодших школярів*. Музичне мистецтво: Навчально-методичний посібник. К.: Рідна школа, Вип. 11 (15). 2001. с. 67 – 69

20. Гуминська О. *2 Уроки музики в загальноосвітній школі: [Навчальна книга]*. Т.: Богдан, 2004. с. 131

21. Джола Д. М. *Теорія і методика естетичного виховання молодших школярів / За ред. Д. М. Джола, А. Педагогіка естетичного виховання унів 1 – 4 класів: Навчально-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. с. 392*

22. Дяченко Н. *Принципи музичного виховання і навчання учнів молодшого шкільного класу музичними творами українських композиторів*. Музичне мистецтво: Збірник наукових праць. К.: Музична Україна, 1987. с. 110

23. Ірклієнко В. *Естетичне виховання молодших школярів засобами музичного мистецтва*. Музична педагогіка: Збірник наукових праць. Ч.: Просвіта, 2003. с. 89 – 91
24. Кабалевський Д. *Естетичне виховання в музичній діяльності молодших дітей шкільного віку*. Музичне виховання: Збірник наукових праць. М.: Просвіта, 1989. с. 192
25. Кабалевський Д. *Слухання музики на уроках музичного мистецтва молодших учнів*. Музичне виховання в початковій школі: Збірник наукових праць. М.: Дивосвіт, 1989. с. 50 – 75
26. Каган М. *Системний підхід і гуманітарне знання*. Л.: ЛГУ, 1991. с. 385
27. Кант. І. *Взаємодія музичного мистецтва з естетичним розвитком*. Л.: Просвіта, 1989. с. 155
28. Киященко М.І *Естетична творчість учнів*. М.: Дивосвіт, 1985. с. 25
29. *Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах*. Мистецтво та освіта: Педагогічна газета. В.: Планер. Вип.12, 2001. с. 5-7
30. Костюка Г.І *Вікова психологія молодших школярів*. К.: Радянська школа, 1976. с. 270
31. Кремень В. *Естетичне виховання: функції*. К.: Грамота, 2003. с. 216
32. Кузнецова Л. *Українська класична музика в школі*. Музичне мистецтво: Збірник наукових праць. К.: Музична Україна, 1969. с. 2 – 5
33. Кушаєва Н. *Основи естетичного виховання: підручник для вчителя*. М.: Просвіта, 1986.с. 240
34. Лихачев Б. *Праця «Естетика музичного виховання школярів»*. М.: Просвіта, 1985. с. 175
35. Лихачев Б. *Естетика: навчальний підручник*. М.: Просвіта, 1985. с. 176

36. Людкевич С.2 *Організація музичного виховання*. Музичне виховання: Збірник наукових праць. Л.: Дивосвіт, Вип. 2 (5). 2000. с. 293
37. Масол Л. *Методика навчання мистецтва школярів молодшого шкільного класу*. Музичне мистецтво: Посібник для вчителів. Х.: Вестаб Видавництво «Ранок», 2006. с. 256
38. Михайленко О. *Нариси з теорії естетичного виховання учнів*. К.: КДПУ, 1999. с. 21 – 22
39. Михайличенко О. *Основи музичного розвитку школярів молодшого шкільного віку: теорія*. Музична педагогіка: Навчальний посібник. С.: видавництво «Козацький вал», Вип. 2 (2). 2009. с. 208
40. Міськів Н. *Керівництво естетичним вихованням у ДНЗ*. Естетика: Дошкільне виховання. Л.: Дивосвіт, Вип 11. 1983. с. 20-21
41. Міщедченко В. *Методика музичного виховання*. Музична педагогіка: Збірник наукових праць. Г.: РВВ ГДПУ, 2005. с. 123
42. Музика О. О. *Мотивація молодших учнів до музики*. Музичне виховання: Збірник наукових праць. Л.: Творча дитина, 2003. с. 2 – 9
43. Печерська Е. *Педагогіка на уроках музики*. Музична педагогіка: Збірник наукових праць. К.: Початкова школа, 1998. с. 371
44. Рева В. *Естетичне виховання школярів молодшого шкільного віку у процесі сприйняття музики*. Музичне мистецтво: Збірник наукових праць. К.: Рідна школа, Вип. 1 (4). 1999. с. 4 – 8.
45. Рева В. *Стратегії формування музичного виховання учнів 1 – 4 класів до сприйняття музики*. Мистецтво та освіта: Збірник наукових праць. К.: Просвіта, Вип. 1 (2). 2006. с. 12 – 15
46. Розумний В. *Естетичне виховання*. М. : Думка, 1969. с. 85.
47. Ройтерштейн М. *Про сучасну українську фортепіанну музику для молодших школярів*. Музичне виховання в школі: Збірник наукових праць. К.: Просвіта, 1986. с. 16 – 18

48. Ростовський О. *2Методика викладання музики у початковій школі*. Музичне мистецтво: Навчально-методичний посібник. Т.: Навчальна книга «Богдан», Вип. 2 (3). 2001. с. 216
49. Рудницька О. *Музика і культура особистості: Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Музична культура особистості: Збірник наукових праць, К.: УЗМН, 1998. с. 248
50. Рудницька О. *2 Основи естетичного виховання молодших учнів музичного мистецтва*. Мистецька педагогіка: Навчальний посібник. К.: Лелека, 2002. с. 270
51. Садовенко С. *Український музичний фольклор як засіб формування музичних здібностей юних музикантів*. Народно-музичний фольклор: Збірник наукових праць. К.: Просвіта, 2007. с. 332
52. Сапожнік О. *Музично-ететичне виховання: методи і форми*. Мистецька педагогіка: Навчально-методичний посібник. К.: Рідна школа, Вип. 2 (5). 2002. с. 20 - 22
53. Сирітка Г. *Виховання естетичних поглядів молодших школярів*. Мистецтво та освіта: Збірник наукових праць. К.: Шкільний світ, Вип. 13 (15). 2002. с. 8 – 12
54. Сухомлинський В. *Вибрані твори в п'яти томах*. К.: Радянська школа, Т. 3. 1977. с. 649
55. *Книга педагога дисциплін художньо-естетичного виховання: [довідково-метод. видання]*. Х.: Просвіта, 2006. с. 768
56. Сухомлинський В. *1Музично-естетичне виховання учнів молодшого шкільного віку*. Педагогіка і мистецтво: Збірник наукових праць. К.: Радянська школа, Вип. 2 (5). 1977. с. 670
57. Сухомлинський В. *Як виховати справжню особистість*. Вибрані твори, - К.: Радянська школа Т.2 (5). 1976. с. 414
58. *Сучасний український тлумачний словник для музики*. 2002
59. Таборидзе М. *Естетичне виховання школярів: питання теорії і методики*. М.: Педагогіка, 1988. с. 101

60. Тарковський А. *Естетичне виховання музичним мистецтвом*. К.: Просвіта, 1988. с. 214
61. Турчин Т. *Естетичне виховання молодших школярів народнописенню творчістю*. Музичне мистецтво: Початкова школа. К.: Дивосвіт, 2008. с. 16 – 17
62. Чудак В. *Музичне виховання молодших школярів*. Музична педагогіка: Початкові навчання та виховання. К.: Просвіта, Т. 16 (18). 2007. с. 15 – 20
63. Шацька В. *Досвід педагогічної діяльності*. М.: Знання, 1976. с. 100
64. Шацький С. *Досвід педагогічної діяльності*. М.: Просвіта, 1976. с. 92
65. Шевченко Г. *Естетичне виховання в школі*. К.: Дивосвіт, 1985. с. 144
66. Шевчук А. *Сучасні підходи до організації музичної діяльності учнів молодшого шкільного віку: методичні рекомендації*. Шкільне виховання: Збірник наукових праць. К.: Рідна школа, 2000. с. 12 – 14
67. Шип С. *Як передати зміст музики?* Музика та мистецтво: Збірник наукових праць. К.: Рідна школа, Вип. 2 (5). 2001. с. 5 – 8
68. Штремель С. *Естетичне виховання дошкільників засобами музичного мистецтва*. К.: Рідна школа, Вип.52, 2015. с. 211
69. Шульгіна В. *Естетичне виховання українською фортепіанною музикою*. Українська музична педагогіка: Навчальний посібник. К.: ДАКККіМ, 2005. с. 129
70. Щербо А. *Формування естетичної культури молодших школярів*. К.: Рідна школа, 1980. с. 151
71. Юсов. Б.1 *Музично-естетичне виховання*. К.: Просвіта, 1988. с. 214

72. Якимчук С. *Музичне виховання молодших школярів*.
Методика музичного виховання: Навчальний посібник. Р.: Просвіта, 2003.
с. 160